

The birth of a nation

Jordi Cahúe Vivó

Amb *The Birth of a Nation* neix, valgui la redundància, l'art cinematogràfic, entès de la mateixa manera com ho entenem avui dia. David Wark Griffith, un personatge més bé baix i de nas aguilenc, nascut a Kentucky l'any 1875 filmaria més de 400 pel·lícules i descobriria futures estrelles del cine. Però d'entre totes les pel·lícules que Griffith signaria, en destaca una per damunt de totes les altres; la filmaria l'any 1815 i constituiria l'obra més important (que no la millor) dins la història del cinema. Es tracta d'una obra de 12 bobines, 1375 plans i 110.000 dòlars de cost, que li atorgaria a Griffith el pseudònim de pare artístic del cine-

ma. És l'obra que encapçala aquest article: *The Birth of a Nation*, traduïda com *El naixement d'una nació*.

A *The Birth of a Nation*, Griffith ens mostra l'amistat entre dues famílies dels Estats Units. Els Stoneman, del Nord; i els Cameron, del Sud. Amb l'esclat de la Guerra de Secesió l'any 1861, fruit de l'arribada al poder de l'abolicionista Abraham Lincoln, les dues famílies es trobaran a posicions enfrontades. Una vegada que el Nord guanyi la Guerra, el Sud es veurà sotmès a la raça negra que, després d'unes tèrboles eleccions, haurà assolit el poder a la cambra de representants. Això despertarà l'angoixa i la ràbia del fill dels Cameron que encara resta amb vida; una an-

goixa que el guiarà cap a la fundació del Ku Klux Klan. Finalment, aquest clan restablirà la sobirania blanca al Sud dels Estats Units.

Es tracta d'un film basat en la novel·la de Thomas Dixon *The Clansman*. Griffith ens constata el seu sentiment racista, presentant els negres com a éssers degenerats i roïns, amb l'agreuja que els pocs negres "bons" resulten ser esclaus estúpids i bàmbols. Podríem parlar d'una pel·lícula de publicitat i apologia del Ku Klux Klan, tractada des de la perspectiva del fill d'un coronel sudista arruïnat per la Guerra de Secesió.

Deixant de banda l'argument, em sembla oportú esmentar la situació en què Griffith trobà el cinema, de forma que puguem ser més conscients de la transcendència de les seves aportacions.

El cinema, abans de l'arribada de Griffith, es caracteritzava, principalment, per una notable influència del món del teatre. Els personatges entraven a escena (pantalla), duïen a terme una acció i

sortien de la imatge. Normalment els personatges es dirigien a la càmera (s'establí un clar paral·lelisme amb la figura retòrica del monòleg). Així mateix, els actors avançaven per la pantalla horitzontalment, quasi mai en profunditat. A més, es resolien les situacions amb un únic pla i, per tant, un únic punt de vista.

Doncs bé, un cop situats dins el context cinematogràfic de l'època, em referiré a totes aquelles troballes d'altres cineastes que Griffith ordenà i utilitzà de forma sistemàtica, creant una gramàtica cinematogràfica que res tindria a veure amb el teatre. Ho faré utilitzant com a exemple la pel·lícula més important que Griffith signà, *The Birth of a Nation*.

El cinema, abans de l'arribada de Griffith, es caracteritzava, principalment, per una notable influència del món del teatre

Començaré esmentant un dels elements que Griffith utilitza amb gran mestria; és la ruptura amb la teatral linealitat del cinema primitiu. Això ho fa creant bots en l'espai i el temps a través del muntatge, una eina eminentment cinematogràfica que atorga a les imatges una gran potència expressiva només per la seva lliure combinació. Aquest fet es fa evident al principi del film, quan ens presenta a les dues famílies protagonistes: Griffith va del Nord al Sud amb un tall (canvi de pla) i, a més, també es desplaça en el temps amb un tall, quan ens mostra la redacció d'una carta i immediatament la lectura d'aquesta per part del seu destinatari.

I ja que he començat parlant del muntatge, aprofitaré per esmentar dues tècniques que Griffith coneix i domina: el muntatge d'accions paral·leles i una variant d'aquest, que és

el muntatge convergent. En les accions paral·leles, el realitzador americà ens presenta dues o tres accions que tenen lloc al mateix temps; això ho trobem a mitja pel·lícula, quan ens mostren imatges alternades de la Batalla de Petersburg, de la ciutat d'Atlanta en flames, i de l'angoixa de la família Cameron quan rep la notícia de la mort d'un dels seus fills. Pel que fa al muntatge convergent, es caracteritza, perquè les accions que es mostren arriben a un mateix punt, a més d'anar incrementant el seu ritme de forma geomètrica. Ho constatem a la seqüència de la persecució de la filla petita dels Cameron per part del coronel Gus, on després s'hi afegeix un germà que ve a ajudar-la; finalment la jove se suïcida per salvar el seu honor.

Tornant al començament de l'obra, Griffith ens presenta els mateixos espais des de diferents punts de vista,

ell s'encarrega, personalment, de guiar l'ull de l'espectador allà on ell l'interessa. Ho podem veure en les tres primeres seqüències de la història: l'arribada dels abolicionistes al poder, la presentació de la família Stoneman i la presentació de la família Cameron.

Aquest nou element expressiu ens du, de forma incondicional, al comentari de l'aportació de Griffith quan es decideix a combinar plans generals amb plans més curts: plans americans, plans mitjos o primers plans. Sense cap dubte, Griffith està revolucionant el llenguatge d'un mitjà expressiu que encara no ha començat a caminar, el cinema. La seqüència de la Batalla de Petersburg és el marc idoni per exemplificar aquesta combinació de plans; els plans generals i de conjunt ens ubiquen a l'escena i els plans més curts ens detallen accions més concretes: un soldat del sud que

...Billy Bitzer, responsable de la fotografia. Fou un innovador en el camp de la il·luminació. No dubtà a utilitzar la llum artificial; esdevingué un expert en la tècnica del contrallum; aportà la il·luminació lateral...

n'auxilia un altre del nord, una mà que reparteix menjar entre els soldats, ... És important destacar l'aparició d'inserts de plans detall, com és el cas del retrat de la filla dels Stoneman que el major dels Cameron portarà al llarg de tot el film.

Una altra de les aportacions del pare artístic del cinema té a veure amb els moviments de càmera. Griffith fa ús de la panoràmica (gir de la càmera sobre el seu propi eix) i del tràveling (desplaçament de l'eix de la càmera). Si mirem *The Birth of a Nation* amb ulls de principis del segle XX ens sorprendrem quan veiem dos encaputxats a cavall que avancen rà-

pidament cap a nosaltres sense arribar mai.

Al llarg de la pel·lícula observem com varia la dimensió de la imatge, això és degut al fet que s'ennegrien determinades parts del fotograma per concentrar l'atenció de l'espectador en determinats detalls o expressions molt concretes.

I ja per acabar amb les aportacions de Griffith i que s'observen a aquest film, només manca comentar el bon maneig que mostra de grans masses de gent. Tot i això, la direcció d'actors resulta un poc tosca, derivant en personatges sense cap tipus de dimensió psicològica; en part agreujat

pel fet que els personatges negres siguin actors blancs embetumats.

Per acabar amb aquest article ementaré la col·laboració en la pel·lícula de Billy Bitzer, responsable de la fotografia. Fou un innovador en el camp de la il·luminació. No dubtà a utilitzar la llum artificial; esdevingué un expert en la tècnica del contrallum; aportà la il·luminació lateral i descobrí l'ús dramàtic del llum, fent-lo participar en la història.

Sense cap dubte, un gran col·laborador per a un individu intuïtiu i pragmàtic (Griffith no fou un teòric) que ens deixaria l'inestimable herència d'una gramàtica cinematogràfica. ■

